

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsečina: XVI. glavna skupščina »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« v Postojni dne 21., 22. in 23. maja t. l. — V odgovor »Domovini«. — Kritikujoči glasovi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Pripravniški tečaj v Idriji. — Gospodarski program.

XVI. glavna skupščina

„Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ v Postojni dne 21., 22. in 23. maja t. l.

(Konec.)

Glavno zborovanje.

Po zborovanju »Jubilejske samopomoči« točno ob 9. uri zjutraj se je začelo glavno zborovanje v veliki dvorani »Narodnega hotela«. Dvorana je bila natlačeno polna. Zborovanja so se tudi udeležili gg. deželni in državni poslanec dr. Andrej Ferjančič, deželni poslanec Fran Arko, odvetnik dr. Storin in zastopnika goriškega deželnega učit. društva Franzot in Kutin.

Zborovanje je otvoril predsednik L. Jelenc s takim-le pozdravom:

»Slavni zbor!

Zopet ste prihiteli, dragi tovariši in cenjene tovarišice, od vseh strani lepe slovenske zemlje tu sem v slovečo Postojno k XVI. glavni skupščini »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev«.

S tem, da ste zapustili svoj dom in se napotili na daljno pot, ne plašec se stroškov in truda, ste pokazali, da veste visoko ceniti korist naših sestankov in zborovanj. Marsikateri udeleženec dobro uspelega shoda je že vzkliknil z radostnim srcem: To je bil zopet naš dan — učiteljski dan.

Naši sestanki, naša zborovanja so nam živa potreba. Če preti ljudskemu šolstvu nevarnost, se na svojih shodih posvetujemo o korakih, ki jih moramo storiti, da odvrnemo katastrofo od ubogega ljudskega šolstva; če teptajo z neokretno nogo naše pravice, če nam iz satanske zlobnosti in zlovoljnosti ne izpolnijo naših opravičenih zahtev, ukrepamo zopet pri svojih zborovanjih o sredstvih, s katerimi naj branimo svoje pravice in izvajujemo svoje zahteve.

Kdo je najhujši sovražnik ljudskega šolstva in učiteljstva?

Vsi vemo, da so to oni, ki jim je šola prokletstvo za ljudstvo. (Resnica!)

Klerikalizem, ta odurna prikazen med človeškim rodóm, je ona strupena rosa, ki požiga svobodo in ovira narodni napredek; klerikalizem je zajedalka, ki se z vso silo, z dovoljenimi in nedovoljenimi sredstvi zajeda v preprosto ljudstvo in si z žilavo vztrajnostjo izkuša z njegovo pomočjo in s pomočjo višjih krogov, ki so mu naklonjeni od nekdaj, ustvariti novo dobo blišča, moči in veljave! V tem strem-

ljenju je mednarodni klerikalizem najhujši in najnevarnejši nasprotnik modernega šolstva. Zato nestrpno hrepeni dobiti tu vojke v roke. (Nikdar jih ne dobi!)

Kdo pa je dandanes v boju proti tem navalom?

S kakim navdušenjem in lepimi uspehi so odbijale v prvem desetletju naše moderne šole vse svobodomiselne stranke v Avstriji napade klerikalne stranke na šolo. Kako pa sedaj? Največja napaka, neodpustljiv greh, najhujše zlo svobodomiselnih strank današnjih dni je, da so opustile ta obrambeni boj ter ga zvalile na učiteljstvo, da ga izvojuje samo. (Tako je!) Učiteljstvo, posebno slovensko, nastopa kompaktno v tem boju. Res je, da je tudi v našem stanu nekaj elementov, ki so šli iz meni neumljivih razlogov tja v vrste naših nasprotnikov. Število je tako majhno, da nam dela čast. (Dobro!)

Rekel sem, da so opešale svobodomiselne stranke v brambi narodne šole, niso pa opešali nasprotniki!

Glejte, kako izkušajo pomnožiti redke vrste klerikalnega učiteljstva. Ker jim je tu na poti značajnost svobodomiselnega učiteljstva, vzgojujejo učiteljski naraščaj v svojem duhu. Privatna klerikalna učiteljska rastejo po Avstriji kot gobe po dežju. A ni zadosti, da vzgojujejo v teh zavodih učiteljski naraščaj v svojem duhu, vcepiti mu morajo klerikalizem v kosti in mozeg za vse življenje; zavarovati morajo ta naraščaj že sedaj, da ne prestopi pozneje v naša društva. Ustanavljajo mu stanovska društva s sicer potrjenimi pravili, ki se ne ločijo dosti od naših, a vodijo ga v temnem duhu nepisanih štatutov, ki jih ima klerikalizem. Upajmo pa in iz srca želimo, da bo tudi v naši Avstriji kdaj završalo ter brez sledu popihalo vse te naprave s površja in da bo vzkliklo na pustinja, ki jih bo zapustil klerikalizem, novo bujno življenje napredka in svobode. (Bog daj!)

Rekel sem v uvodu, da klerikalizem tepta naše pravice in odbija s sirovo silo naše opravičene zahteve. Gnusen zgled za to je klerikalna stranka na Kranjskem. Ta brutalna druhal nam z nasilstvom ovira izboljšanje naših plač samo zato, ker ne ležimo na trebuhu pred temi odurnimi postavami; zavida nam naše uborne šolske hišice, prave bajte poleg farovških palač; daje nasvet, ki kaže silovito sirovost v vsi nagoti klerikalne notranjščine, da naj numeriramo kosti, preden gremo med nahujskano ljudstvo! (Škandal! Sramota!)

In če premislimo vse to in še marsikaj, s čimer so žalili naš stan, ali ne bomo vzkipele in vzkliknili: Fej, kranjski klerikalizem, sram te bodi! (Fej! Fej!)

Četudi smo potrebni regulacije svojih plač, morebiti bolj potrebni nego delavci v ljubljanski tobačni tvornici, za katere se »Slovenec« s tako vnemo poteguje — za nas ima ta ljudski prijatelj (?) le brce — se vendar moti pontifex maximus klerikalne stranke, da bomo popadali pred njim v prah ter ga molili v njegovem veličanstvu. Ne, svojih nazorov in svojega prepričanja ne prodamo za skledico leče. Če to misli in nas tako nizkotno sodi menda po svojih privržencih mali dr. Evgen Lampe, se korenito motil (Resnica jel)

Toda »Sursum corda — kvišku srca!« Boljši časi pridejo in morajo priti tudi za učiteljstvo.

V tem duhu in v tej nadi pozdravim vse, ki ste se zbrali danes tu v sloveči Postojni k XVI. glavni skupščini »Zaveze«.

Pozdravljam prav pristržno g. deželnega in državnega poslanca dr. A. Ferjančiča (Živio!), g. deželnega poslanca Fr. Arkota (Živio!), g. dr. Stora (Živio!), zastopnika goriskega deželnega učit. društva gg. Franzota in Kutina ter edinega koroškega Slovenca — učitelja g. Ellerja (Slava! Živio!) Vsem tem kličem: »Dobro došli v naši sredi!«

Preden preidemo na dnevni red, storimo patrijotično dolžnost, da zakličemo našemu premilemu vladarju in gospodarju, cesarju Francu Jožefu I. trikratni: »Slava!«

Zborovalci so navdušeno zaklicali trikrat: »Slava!«

Končno je predstavil predsednik vladnega zastopnika dr. Pilshoferja ter oddal besedo g. Franzotu.

Gosp. Franzot je sporočil zborovalcem pozdrave goriskega učiteljstva laške narodnosti, ki ga družijo s svojimi tovariši slovenske narodnosti iste težnje in ga navdušujejo isti ideali, isti smotri.

Gosp. Kutin je pozdravil »Zaveznike« v imenu goriskega deželnega učiteljskega društva, želeč današnjemu zborovanju mnogo najlepših uspehov.

Podtajnik Ivan Šega prebere dnevni red, kakor ga je sprejela delegacija.

Predsednik: Prosim gosp. poročevalca Gradišnika, da nam poroča o prvi točki dnevnega reda!

Nadučitelj Armin Gradišnik:

Naša moč ni v oficijalnih konferencah, marveč v naši organizaciji, v svobodnih učiteljskih društvih! — Ako hoče oblast pozvedeti, kako misli učiteljstvo o šolskem vprašanju, potem naj pošlje svoje zastopnike k učit. zborovanjem in bere svobodne, napredne učit. listel! — Pravi učitelji so že davnaj siti, v oficijalnih konferencah igrati marionete, ki se po doigrani komediji izkratka pospravijo.

Dolžnost naša je — upoštevajoč sedanjí tok časa in politično konstelacijo — da se možko upremo klerikalizmu in njega prešernosti, da kažemo na velike hibe raznih zakonov ter da brezobzirno označimo birokratične neumnosti in nesmisli.

Nad strankami stoječ, presojava v društvih avstrijske šolske razmere, če je to potem komu ljubo ali ne. — Kdo pa nas vpraša, kaj nam je vseč ali ne? Nihče! Zaukažejo nam, in mi se imamo pokoriti, pa basta! — In mi tudi zvesto in točno vršimo dolžnost: zato pa imamo tudi pravico kritikovati, ali je pač tudi vse umestno, kar se godi zaradi nas, in če se to tudi da utemeljiti po umstvenih in postavnih razlogih! V društvih to lahko moremo, to smemo — ergo, držimo se društev: ta so naša opora, ta so naša moč! —

V društvih omenjajmo najnovejših prikazni na pedagoškem polju, primerjajmo svoja stremjenja z onimi v ino-

zemstvu! Vedno informativno postopajmo napram svojim članom; zakaj društva naša imajo vendar svoje člane šolsko-politično izobraževati, ne pa le podajati jim — kakšno učno sliko! Seveda po želji gotovih ljudi bi v društvih smeli le didaktičke stvari razpravljati, vse drugo baje ne sodi sem!

A ob zanimivih vprašanjih iz šolskega življenja, iz šolske prakse vzbujati živahne debate ter pri tem nuditi posameznikom priliko, da podajo česa iz svojega duševnega skladišča in obzorja: to je bolj duha krepljivo in izobraževalno, nego še tolikanj suhoparnega obdelovanja raznih oficijalnih konferenčnih tem.

To je zanimivo poglavje — ta šolska praksa. Kaj vse se ne privede na dan! Tu se dožene — govorim le iz našega društva — marsikaj, kar bi bilo pač dostikrat res smešno, če bi ne bilo — žalostno!

Učiteljstvo — tako v društvih izšolano — ob raznih oficijalnih prilikah ne bo pripustilo, da bi se z njim postopalo, kakor je to večinoma še običajno, marveč bo dostojno reagovalo, ker je to svoji časti dolžno!

Zato so pa po nekod učit. društva oblastim trn v petil! Najrajši bi jih zatrli. Zakaj? To pač jasno odseva iz prej povedanega.

Zato pa: »Kakršna učit. društva, takšno učiteljstvo!« In: »Kakršno učiteljstvo, takšno postopanje šolskih oblasti napram njemu!«

Bodimo samim sebi prijatelji ter si ne kujmo verig, ki bi nas vanje drugi radi uklenili! — Vršimo točno svojo dolžnost, a ne dajmo se tiranizovati! Vsaka sila do vremena! Vsakemu spoštovanje, komur gre in vkolikor mu gre! Proste besede si ne pustimo vzeti! Pa nam je tudi ne more nihče vzeti! Saj nismo otroci; dobro vemo, kaj storimo in kaj smemo storiti! Praznih groženj se ne plašimo! Odkritost nam je prva, vse hinavstvo odklanjamo. Nas lahko vsakdo sliši, ni se nam treba bati policije! Nam ni za osebe, nam je zgolj za stvar!

Mi stremimo po pravem napredku, po istiniti svobodi! Potezali pa se bomo vsekdar za to, kar smatramo za prav in koristno našemu bistvu. Kar našemu ugledu ne ugaja, temu se moramo ustavljati: sicer bi ne postopali konsekvantno ter zlorabljali namen, ki smo si ga postavili v dosego ravno po — društvih.

Mi nikogar ne silimo, da je z nami! A kdor ni z nami, je proti nam! — A kdor je proti nam, tisti zasleduje drug namen, nego ga imamo mi. A ker smo mnenja, da napreden učitelj ne more biti drugega mnenja nego smo mi, zato pač lahko rečemo:

»Vsaka učit. oseba lahko podpiše z obema rokama program, ki je načrtan našemu društvu!« Toliko vsakemu v razmišljanje in preudarek!

Da, radi bi, da smo marionete! Saj če hočemo staviti kak predlog, ga moramo prej vpodati. Če vladi ni vseč, ne smemo o njem oficijalno razpravljati. Kaj nam hočejo potem take skupščine?

Mi se ne vdamo nobeni stranki, in se tudi ne smemo vdati. (Glej: Dunaj — Lueger). — Upoštevajmo tisto, ki nam je prijazna ter uvažuje naše namene in katere načela kot svobodni, res napredni učitelji moramo pripoznati in uvaževati. — Prilepek stranki pa ne! — Nas morajo upoštevati, z nami morajo računati povsod na Slovenskem. Brez nas ni nič — nikjer! Le pogledjmo naokrog! Ta zavest kaj velja! — Naj poizkusijo brez nas! Kaj bi bilo, če bi obstirali na vsi črti in storili le to, kar je naša dolžnost.

To velja, kar si pridobimo sami. Lastnega truda sad upoštevajo najbolj. — Bodimo delavni v prvi vrsti zase, potem za druge! Ne zanašajmo se na tujo pomoč! Združeni delujmo v društvih! S tem bomo imponovali oblastim in drugim korporacijam.

In istinito! Kar imamo, smo si priborili sami. In to je spet delo — društev! Še te plače, ki jih imate kranjski kolegi, bi danes ne imeli, ako bi glasno in složno po društvih ne bili zahtevali. Takisto smo si regulacijo na Štajerskem — solidarni z nemškimi kolegi! — priborili potom društev — a ostali smo vkljub temu še verni — Slovenci! — Vse tisto blebetanje o »jungovcih« in »internacionalizmu« je prazno. To so le strašila! Zaveden učitelj že ve, kaj je dolžan sebi in svojim sodrugom, in kaj svojemu narodu!

Kdor hoče umeti, ve, kaj sem v kratkih potézah hotel reči: Delujmo še intenzivneje, vsestransko v svojih društvih. V tem znamenju je naša končna zmagal! In v to pomozi Bog in prava stanovska zavednost učiteljstva slovenskega!

Priporočam v odobrenje stavke:

1. Prva naša organizacija so — učiteljska društva.

2. Informativno postopanje napram članom v vseh važnih šolsko-pedagoških in šolsko-političnih pojavih bodi glavninalog našim društvom.

3. Po društvih vplivaj učiteljstvo na oficijalno in neoficijalno javnost.

4. Kakršno društvo, tako učiteljstvo; kakršno učiteljstvo, takšno vedenje šol. oblasti njemu nasproti.

Govor tovariša Gradišnika je bil sprejet s splošnim odobravanjem.

Predsednik: Ali želi kdo besede? — Nadučitelj Strmšek se je oglasil.

Nadučitelj Strmšek: Svojih društev se moramo tesneje okleniti, vsi moramo stati na stališču: Eden za vse, vsi za enega! Vsega dela ne smemo pustiti v posameznih društvih le predsedniku in recimo 2—3 članom.

Omenja dalje razna nadzorovanja. Kako nekateri nadzorniki inšpicirajo potem take učitelje, ki se žrtvujejo za občne koristi! In predsednik kakor tudi oni člani raznih društev, ki delujejo neustrašeno za blagor učiteljstva, so najčesče nekaj centrum raznim šikanam. Njih plačilo je — prestavljanje itd. Dokler se pa učiteljine povzpemo do tega, da stopi takoj 10 drugih na ono mesto, kjer je bil prej eden, ki je pa slučajno bil discipliniran za svoje javno delo, toliko časa nas ne bodo upoštevali navzgor! (Odobranje).

Govornik omenja dalje tudi raznih prijetnosti, ki jih napravljajo ravno razni duhovniki, ki so po vseh deželah znani kakor posebno dobri prijatelji učiteljstva, naprednega učiteljstva. (Hrupna veselost.)

Navaja razne drastične dokaze ter zaključuje, da zadobimo pravi ugled med ljudstvom kakor tudi pri svojih »prijateljih« le z mirnim in taktim postopanjem.

Predsednik: Ker se ni nihče več oglasil k besedi, dam na glasovanje predlagane stavke.

Vsi stavki so bili sprejeti enoglasno.

Predsednik: K besedi se je oglasil g. tovariš Mermolja.

Učitelj Mermolja utemeljuje kot dodatek k sprejetim stavkom samostojno resolucijo, da naj današnji glavni zbor izreče posebno zaupnico tako vodstvu »Zaveze« kakor tudi uredniku »Učit. Tovariša« in da se upošteva posebno spome-

nico vsem društvom, da naj delujejo na narodno-radikalni podlagi v svojih društvih.

Tovariš Strmšek omenja, da je dala delegacija najboljšo zaupnico ravnokar včeraj tako odboru »Zaveze«, kakor tudi uredniku »Učit. Tovariša«, ker je vse funkcije narje zopet izvolila enoglasno. Takisto je mnenja, da se lahko spomenica opusti, ker imajo vsa društva že itak začrtan program svojega delovanja. Predlaga, da glavni zbor ne sprejme tega predloga.

Predlog je bil odklonjen z veliko večino.

Predsednik: S tem je prva točka dnevnega reda rešena in prosim, da izpregovori k drugi točki g. poročevalec Kocbek.

»O I. mednarodnem kongresu za šolsko higijeno v Norimberku« je temeljito in jako zanimivo poročal tovariš nadučitelj Fr. Kocbek. Njegovo poučno predavanje je bilo sprejeto brez debate in z navdušeno pohvalo. — To predavanje priobčimo pozneje.

Predsednik: Tako je rešena tudi druga točka dnevnega reda. Prosi g. ravnatelja Lapajneto, da nam poroča o tretji točki.

Ravnatelj J. Lapajne: Izvrševanje šolskih zakonov. — Da se bavim s tem predlogom, prihaja iz tega, ker že 35 let visoko čislam šolske zakone, ki jih ves ta čas neprenehoma branim sebi, svojim tovarišem in slovenskemu šolstvu v korist.

Branil sem jih že v letih 1870. do 1880., v katerih so jih najhujše napadali; zagovarjal sem jih na raznih učiteljskih shodih, osobiti pa v slovenskem časopisju: »Tovarišu«, »Narodu«, »Slov. učitelju«.

Že pred 31 leti sem zapisal v 1. številki svojega »Slov. učitelja« te-le besede, ki jih je pohvalil takrat celo vladni list »Grazer Zeitung«:

„Slovenski učitelji stojimo na podlagi šolskih zakonov, ki jih čislamo kot velik napredek v Avstriji. Princip in glavne misli novih šolskih postav so — naš princip in naše misli. Mi spoznamo za potrebno in za pravično, da dobro vravnana država naj ima najvišje nadzorstvo nad šolstvom; mi spoznamo, da so nova šolska nadzorništva pričetek dobrih nasledkov dejansko izpeljane ustavnosti, da so podeljeno pravo ljudstvu, ki ga je smelo od države in cerkve vsekdar terjati. Mi bomo samo delali na večjo popolnost novih šolskih postav in zahtevali njih natančno in pravično izpeljavo; zlasti pa bomo zagovarjali večje delokrožje deželnim in okrajnim šolskim svetom, deželnim in okrajnim učiteljskim skupščinam.

Z nami vred so vsi slovenski učitelji za nove šolske postave; zakaj one so učiteljski stan v njegovi veljavi povzdignile ter ga osvobodile od podložnosti enemu edinemu stanu. Nove postave pa tudi v istini merijo na povzdigo šolstva, tedaj na povzdigo splošne ljudske omike, samo treba je da se pravično izpeljujejo.

Slovensko učiteljstvo in šolstvo ima dve vrsti sovražnikov: eni taki neprijatelji delujejo zoper slovensko šolstvo, zidano na narodni podlagi, drugi pa zoper šolstvo in učiteljstvo, ki se opira na nove šolske postave in uredbe. Naloga slovenskega učitelja pa bodi, bojevati se s temi neprijatelji ne glede na zamero, ki se nam med bojem pripetiti utegne.«

Svoje dni se je duhovščina s konservativno stranko vred upirala z vsemi močmi šolskim zakonom. Zdaj tega upora več ni, čeravno se je bil pred malo leti visok cer-

kveni dostojanstvenik drznil, da je hotel majati na tem temelju, pozabivši, da »so nove šolske postave facit accompli, in jih na staro kopito tudi ne bodo več mogli najkonservativnejši zbori nabiti, ker so narodi sami se z njimi sprijaznili, in si tako lahko svojega vpliva na šolo ne bodo dali zmakniti. Zato ni ostalo drugo č. duhovščini, nego vsaj do pol mosta nasproti priti učiteljstvu, drugo polovico je gotovo rado samo nastopilo in prijazno roko podalo, ker oba stana — duhovski in učiteljski — imata enako nalogo, človečji rod odgojevati, učiteljski skrbeti za praktično vedo, duhovski pa človečjo vedo pospeševati in pokropiti z vse oblaževajočim duhom krščanstva. Tudi društvene razmere vežejo vsaj na deželi učitelja z duhovnikom, in ne le duhovnik, temuč tudi učitelj sta si dovolj skusila, kako neprijetno in neznosljivo je preporno stanje.« (Tako je pisal že pred leti slavni domoljub, zgodovinar in pisatelj Davorin Trstenjak, blag duhovnik, ki pa ni bil iz tabora klerikalne stranke.)

Takrat niso bili tako redki še taki duhovniki, ki so bili trdnega prepričanja, da je v veliko narodovo korist, ako učiteljstvo in duhovništvo složno delujeta, najprvo sicer vsak v svojem delokrogu, pri mnogih rečeh pa skupno, osobito kadar gre za moralno izobražanje mladega in starega človeka.

»Slovenski narod«, pravi ta domoljub »in sicer ne samo jedro njegovo — inteligencija, nego tudi prosto ljudstvo ni še zavrglo vseh starih tradicij, neguje še nrvnost, in gabi se mu zapadni nihilizem. Ako zamudimo čas sporazumljenja, nam bodo zlobni duh časa, vpliv sosednih narodov, nekrščanske vladne sisteme še to narodno svojstvenost zadušili, in naši potomci, kateri bodo za nami delali za moralčnost naroda, bodo nas hudo sodili, ker smo v slabo razumljenem optimizmu roke križem držali. Toda porazumljenje, sprijaznenje imejmo pred očmi, edino blagor malega slabega naroda slovenskega, na katerega deblo je neprijatelj že sekuro položil. Tukaj se gre za nekaj drugega, nego za nadvladovanje ene ali druge politične stranke, tukaj se mora stopiti črez glave egoističnih vodjev, ki samo prav krščansko v časnikih pišejo, tudi v zborih pobožno govorijo, a trohice ne poznajo, kakega truda je treba in požrtvovanja pri moralčni odgojitvi naroda.«

Toda pustimo to razmotrivanje, ki sodi bolj v politiko kakor k današnjemu predmetu. Naš predmet so šolski zakoni, ki naj bodo v prvi vrsti naša politika, naša »carta magna«, naši fundamentalni členi. Ako se moramo slovenski učitelji s politiko baviti, se moramo pečati z njo le zaradi tega, da si ohranimo šolske zakone, da delujemo na to, da postajajo šolski zakoni zmerom boljši, in v kolikor so dobri, da se kot taki obvarujejo in izvršujejo; zakaj »moralno moč in veljavo« sem pisal že v »Učiteljskem pravniku«, »je dobilo učiteljstvo z drugimi stanovi vred, ko je padel v Avstriji absolutizem, ko se je uvedlo ustavno življenje. Z drugimi stanovi vred je učiteljstvo in šolstvo pridobilo veliko z državnim zakonom z dne 21. grudna leta 1867, s katerim so se uredile temeljne pravice avstrijskih državljanov. Posebno pa je bil za učiteljstvo važen državni zakon z dne 25. vel. travna 1868, s katerim je bil pokopan konkordat, t. j. pogodba, zavoljo katere je bilo šolstvo podvrženo glede nadzorstva cerkvi. S tem, da se je konkordat odpravil, in da se je razmerje med šolo in cerkvijo drugače uredilo, je pridobilo učiteljstvo veliko moralne moči in veljave. Bilo ni več podložno le enemu stanu, marveč je prišlo pod nadzorstvo države. Država je sicer to nadzorstvo

res tako uredila, da so dobili uradniki največ vpliva, toda zakonodajstvo je novo šolsko nadzorstvo uredilo vendarle v ustavnem duhu, ker je ustanovilo za šolsko nadzorstvo veliko korporacij, za katere je odredilo, da jih mora duh ustave in parlamentarizma prešinjati. In učiteljstvo se ravna le po duhu naših dobrih šolskih zakonov, na katere je priseglo, ako pazi, da se pri izvedbi šolskih zakonov in sploh pri šolski administraciji ne greši zoper ustavnost, zoper parlamentarna pravila, določena največ že v samih zakonih. Na podlagi državnega zakona o šolskem nadzorstvu, so izšli deželni šolski zakoni, ki so pri šolskem nadzorstvu dovolili vsem stanovom in tudi učiteljem, da sodelujejo, soglasujejo in skupno odločujejo v šolskih in učiteljskih zadevah.«

Duh šolskih zakonov, tendenca naših šolskih postav sta skoro skoziinskozi dobra. Tudi prvotni ukazi ministrski so bili dobri. Najboljši dokaz temu je šolski in učni red z dne 20. avgusta 1870, ki je bil izdan le kot provizorična naredba, pa se z njo vendar že 34 let dobro izhaja.

»Dolžnosti učiteljeve« sem pisal že l. 1873 v »Slov. učitelju« »so: zadostiti postavam in zadovoljiti opravičenim željam pametnih staršev v zadevi pouka njemu izročenih otrok. — Želje učiteljeve pa so: pridobiti si potrebno veljavo pred splošnim svetom, da mu je s tem mogoče, lože svojo težavno nalogo izvrševati, in svoje materialno stanje tako urediti, da se mu ni treba po drugem, nešolskem potu boriti za vsakdanji kruh.

Kakor vsakega poštenega državljana, tako je tudi učiteljeva prva in sveta dolžnost, da se po postavah ravna. No, učitelji imamo tudi dovolj postav in ukazov; če hočemo vse postave in ukaze samo prečitati, premisliti in prisvojiti si jih — že to je nemajhna naloga. Vendar s tem ni še rečeno, da bi učitelj nič proti postavam ugovarjati ne smel. Mi živimo v ustavni državi; v taki ima vsak državljan pravico, da sme po določenih potih nasvetovati, kako bi se ta ali ta postava boljše glasiti utegnila. To pravico imajo tudi učitelji, zlasti v svojih šolskih zadevah.

Med tem, ko zvesto izpolnjujejo že obstoječe in še veljavne postavne uredbe, smejo vsekdar tudi javno nasvetovati kaj boljšega.«

Učitelji pa tudi smejo, in to najboljše po svojih korporacijah, med katerimi je naša »Zaveza« prva, opozoriti šolsko upravo, v katerih točkah znabiti ne postopa popolnoma v duhu zakonov.

V teku dolge dobe 35 let se je sicer izmed mnogih zakonitih določil že veliko §§ izvršilo na korist šolstva in učiteljstva. Največ §§ se je tudi pravilno tolmačilo. Vobče bi torej na tem polju ne bilo veliko pritožeb, zlasti ako bi se bil § 19. osnovnih državnih zakonov sprejel tudi očitvidno in naravnost še v šolske zakone in šolske ukaze, kar se pa, žalibog, ni zgodilo. Zato se pa pri izvrševanju šolskih zakonov greši na Slovenskem največkrat zoper § 19., ki je nam tudi s pedagoškega stališča že neprecenljive vrednosti. V katerih točkah se razni šolski zakoni (državni, deželni) in ukazi ne izvajajo v katerih se nepravilno izvršujejo, tega danes ne bomo tu na drobno razpravljali. Za take razprave niso pripravne slovesne skupščine, kakršna je današnja, tudi nam zanje nedostaja časa. Opozoriti hočemo le na nekatere zadeve, o katerih bo kolikortoliko tudi govor v novem učnem in šolskem redu. N. pr.: Pred vsem moramo gledati in skrbeti, da dobimo Slovenci vse potrebne šole, ljudske in meščanske šole, ki nam gredo po zakonih.

Toda v zadevi meščanskih šol se n. pr. zakon na Kranjskem sploh ne izvršuje, v drugih deželah pa Slovencem ne privoščijo slovenskih meščanskih šol. — V deških in mešovitih šolah bi ne smeli nastavljeni učiteljic na višjih skupinah. — Glede učiteljskih kvinkvenij ne postopajo vselej zakonitim potom. — Upokojevanje učiteljev se ne vrši vselej konsekvntno in zakonito. § 62. šolskega in učnega reda govori, da je metoda svobodna, šolski nadzorniki pa postopajo tako kakor krojač, ki vedno modo menjava in le novo modo hvali. — Šolskega birokratizma bi se morali izogibati, pa vedno bolj lezemo vanj; n. pr. mesto ene same tiskovine za razrednico, tednik in dnevnik, imamo na Kranjskem kar tri. — Uradne učiteljske konference so preveč podobne učiteljskim šolam, obligatni referati imajo preveč sličnosti šolarskim nalogam itd.

Po raznih slovenskih pokrajinah bi lahko pri izvrševanju šolskih zakonov in pri šolski praksi zasledili še vse polno resničnih in vmes morda nekaj le navideznih nedostatkov. Vse kaže preučiti, primerjati z izvirnimi §§ in z običaji v drugih deželah ter potem sestaviti temeljito spomenico v tej zadevi. Stopiti pa s peticijami pred zakonodajalne faktorje, žalibog, ne kaže, ker je njih funkcijoniranje v naših časih, žalibog, ustavljeno — bodisi po opravičenih bodisi po neopravičenih obstrukcijah.

V tem zmislu se glasi nasvetovana resolucija, s katero nameravamo le koristiti slovenskemu šolstvu in učiteljstvu.

Moj predlog se torej glasi:

»Zaveza« in vsa slovanska učiteljska društva naj opazujejo, kako se šolski zakoni (državni, deželni, ministrski ukazi) in § 19. temeljnih zakonov od raznih šolskih inštanca izvršujejo. Vse nezakovitosti in nepravilnosti in vsako neizvrševanje nekaterih zakonitih določil naj se zberejo in svetu priobčijo v posebni spomenici, ki se obenem predloži vsem c. kr. deželnim šolskim svetom na Slovenskem in c. kr. naučnemu ministrstvu.

Predlog je bil sprejet brez debate in soglasno.

Predsednik: K besedi se je oglasil tovariš Dimnik.

Nadučitelj Dimnik: Predlagam, naj se glavni zbor izreče, da se delokrog učiteljskega konvikta razširi na vse slovenske dežele, to je na Štajersko, Primorsko, Goriško in eventualno tudi na Koroško.

K predlogu se oglasi tovariš Strmšek in omenja, da se je o tem govorilo že včeraj pri delegaciji in da se je ta predlog po nepotrebnem sedaj spravil na dnevni red, ker se je itak že delegacija o njem izrekla. Omenja dalje, da se o tem predmetu ne more sedaj razpravljati, ker je »Učiteljski konvikt« samostojno društvo, in današnji glavni zbor se ne more pečati s to zadevo, ker še nimamo nikakega definitivnega sklepa občnega zbora »Učit. konvikta«. Dokler se pa občni zbor »Učit. konvikta« ne izrazi, da sme slovensko učiteljstvo tako ali tako razpolagati z denarjem, ki ga je nabralo kranjsko učiteljstvo, dotlej je vsak predlog odveč. Pač pa predlaga, da naj tovariš Dimnik deluje pri odboru na to, da se ta obrne na vsa deželna učiteljska društva, kako stališče zastopajo le-ta napram temu vprašanju.

Tovariš Križman se strinja s tem Strmškovim predlogom, ter ga v imenu goriškega učiteljstva najtopleje pozdravlja.

Tovariš Knaflič ne more nikakor podpirati predloga tovariša Strmška, ker je mnenja, da se ravno današnji glavni

zbor kaj lahko izreče za to, da se delovanje »Učiteljskega konvikta« razširi na vse dežele, a v tem zmislu, da deluje združeno slovensko-hrvaško učiteljstvo na to, da se najprej ustanovi »Učiteljski konvikt« v Ljubljani, potem v Celju, Gorici i. t. d.

Tovariš Strmšek se ne more nikakor ogreti za Dimnikov predlog, zakaj tovariš Dimnik ni stavil predloga kot pooblaščenec »Učit. konvikta«, temveč le popolnoma v svojem imenu. Kadar pa pride g. Dimnik s takim predlogom kot pooblaščenec pred glavni zbor, potem bo glasoval zanj.

Tovariš Črnagoj se strinja s predlogom g. Strmška ter toplo priporoča v sprejem ravnokar omenjeni predlog.

Tovariš Dimnik se končno akomodira predlogu tovariša Strmška, in skoro soglasno sprejme glavni zbor predlog:

Društvo »Učit. konvikt« se obrni na vsa deželna učit. društva, da se razširi njegov delokrog na ostale slovenske dežele.

S tem je bil dnevni red izčrpan in predsednik zaključi ob 12. uri glavno zborovanje s trikratnim »Slava!« na vladarja, zahvalivši se poročevalcem.

Banket.

Pri banketu, ki je bil na vrtu hotela »pri Kroni«, je otvoril vrsto napitnic predsednik g. Luka Jelenc. Če pridemo v kak kraj, je dejal govornik, sodimo precej lahko po šolski zgradbi, kako je dotično prebivalstvo naklonjeno šoli in učiteljstvu. Postonjsko šolsko poslopje nam priča, da bivamo sedaj med vrlimi občinarji, ki gore za napredek šolstva, ki imajo srce za napredno učiteljstvo in šolstvo. Nazdravlja vsem prijateljem učiteljstva in izreka najpresrčnejšo zahvalo občinskemu svetu postonjskemu, županu g. Piklu in lokalnemu odboru za prekrasen sprejem.

Nadučitelj g. Strmšek je napil državnemu in deželnemu poslancu g. dr. Andreju Ferjančiču in deželnemu poslancu Fr. Arkotu kot iskrenima prijateljema šole in učiteljstva. — Banketa se je udeležil tudi veletržec g. Jurca.

V svojem odgovoru je g. dr. Ferjančič naglašal, da je prišel na skupščino, da dokaže, kako on in napredno-narodna stranka visoko čislata in cenita šolo in učiteljstvo. Položaj ljudskega učiteljstva zlasti na Kranjskem je težak. Učiteljstvo se sedaj nahaja v hudem boju in vse kaže, da se bo ta boj še poostiril, dasi je borba za izboljšanje učiteljskih plač popolnoma upravičena. Ta boj pa se bo za učiteljstvo brez dvoma končal zmagonosno, kar naj učitelje bodri h krepkemu vztrajanju. Narodno-napredna stranka bo učiteljstvo podpirala v tem boju kar najizdatneje, zatoj mora biti stališče in taktika učiteljstva napram napredni stranki že dana. Govornik napiva naprednemu učiteljstvu.

Brzjavni pozdravi.

Tajnik Česnik je prečital nastopne brzjavne pozdrave:

Ajdovščina. Navezan na dom želim »Zavezi« najboljših uspehov. Boj in ponižanje presitim nasprotnikom ljudske šole!

Bajt.

Bovec. Naj bi vaši sklepi odbrodili mnogo uspehovi!

Kavs, Bominko, Bratina, Gerzelj, Pavliček.

Kranj. Vsled bolehnosti zadržan udeležiti se zborovanja, pošiljam zavednemu slovenskemu učiteljstvu svoje iskrene pozdrave!

Župan Hribar.

Kranj. Slava naprednemu učiteljstvu! Pogumno naprej do končne zmage!

Ciril Pirc.

Ljutomer. Zborujočim srčen pozdrav! V duhu z vami želi največjega uspeha

Ljutomersko učiteljsko društvo

Opčine.

Vam »Zaveznikom« na zbori,
oj tovariši, tovarišice,
ki rahljate sre gredice,
kolegijalen krik zaori:
Vsi, ki zdaj se tam mudite,
nam pozdravljeni bodite!

Ferluga, Valentič, Piščanc, Gerdol, Marinšek, Sancin, Evelina.

Ormož. Zbolel. Zadržan želim najboljših uspehov. Priporočam konvikt v Ljubljani. Pozdrav! *Porekar.*

Ormož. Vztrajno naprej za boljšo bodočnost!

Ormoško učiteljsko društvo.

Ormož. Zaveznica narodnih učiteljev želi obilo uspeha.

Ormoška čitalnica.

Ormož. Živela dična »Zaveza«! Ti naš ponos! Deluj neustrašeno v korist šoli, učiteljstvu in domovini! Rodoljubne pozdrave!

Valentinčič, Porekar.

Ormož. Naprednemu jugoslovanskemu učiteljstvu kliče krepak Nazdar!

Fera Česnikova.

Poljane pri Škofji Loki. Shodu želi dobrega uspeha

dr. Ivan Tavčar.

Poljskava. V Postojni zbranim neustrašenim pionirjem narodne prosvete želi najboljših uspehov.

Velikonedeljsko društvo.

Ptuj. Velikan Dittes pravi: »Ne nazaj in ne navzdol, le naprej in le navzgor!« To bodi tudi naše geslo, in bodočnost je naša!

Ivan Klemenčič, Anton Pesek.

Selca. Pozdravljamo vse vrle »Zaveznike« in kličemo: Kakor do sedaj, ostanimo dalje vrlo odločni za svojo stvar!

Učitelja Stupica, Germek, učiteljica Germek.

Selca. Neustrašeno naprej za pravo izobrazbo in svobodo slovenskega naroda!

Prijatelji šolstva v Selški dolini.

Solkan. Res ljuto valovje se v nas zaganja, pa ostanimo delavni in stalni, in razbilo se bo kot ob steni skalni. Zatorej: Živeli »Zavezniki«!

Goriško učiteljstvo.

Škofja Loka. Živeli! Neustrašeno naprej!

Papa, Krenner, Flis, Kramer, Svetlič.

Trebelno:

V ljubezni bratski medsebojni
danes zborujete v Postojni;
i jaz se v duhu deležim,
uspeh sijajen vam želim!

Fanko Leban.

Ogled Postojnske jame.

Ob 1/2. uri popoldne si je učiteljstvo šlo ogledat svetovnoznano Postojnsko jamo. Ko so dospeli »Zavezniki« na plesišče, je zaigrala tamkaj postirana godba pod osebnim vodstvom kapelnika g. Kubište venec rodoljubnih pesmi. Krasno izvajanje so vsi navzoči hrupno odobraval.

Ko se je polegel burni aplavz, je izpregovoril član jamskega odbora in trški predstojnik, g. Anton Ditrich, učiteljstvu v pozdrav te-le navdušene besede:

Slavna gospoda!

Dana mi je častna naloga, da vas, čestiti skupščinarji, v imenu trškega oskrbnništva in jamskega odbora kar najpriskrčnejše pozdravljam. Storim to tem rajši in laglje, ker visoko cenim učiteljski stan in spoštujem vsakega posebej izmed vas. Gospoda moja, vi ste pionirji ljudske prosvete in učitelji našega naroda. Gorje bi bilo našemu narodu, ko bi

ne imel šol, in še večje gorje, ko bi ne imel tako idealnega, tako navdušenega, tako naprednega in svobodomiselnega učiteljstva, kakršno je združeno v vaši dični »Zavezi«. Žal, da živimo še vedno v nekakih srednjeveških časih, ko brezvestni krogi izkoriščajo ljudsko nevednost proti učiteljstvu. A ne strašite se, gospoda moja, ampak nevstrašeno nadaljujte započeto delo v korist in prosveto našega naroda. Ljudstvu se že odpirajo oči in ne bo dolgo, ko bo napočil dan svobode in z njo prišel za vas dan vstajenja, vaš sovražnik bo pa poražen izginil s površja kakor rahla meglica iz podnebja. Takrat bo izginila tema, v kateri tava danes ubogi naš narod. Vaše delo se bo pa zalesketalo, kakor se leskečejo krasni stalagmiti in stalaktiti v svitu električne luči v naši čarobni, svetovnoznani jami. V tem imenu, čestita gospoda, vas še enkrat presrečno pozdravljam: dobro došli v naši jami! Bog vas živi ter blagoslovi vaša naporena dela in ves slovenski rod! Živeli!

Burno odobravanje je zazvenelo tem presrečnim besedam vrlega slovenskega moža.

Za pozdrav se je zahvalil v iskrenih besedah gospod E. Gangl. Ko je še govoril g. Armin Gradišnik, si je šlo učiteljstvo dalje ogledovat jamo, ki je nje nepopisna krasota razvnela vse do neizraznega občudovanja.

Da je imelo učiteljstvo v jamo brezplačen vstop, je v prvi vrsti zasluga predsednika jamske komisije, g. nadkomisarja in vodje okrajnega glavarstva Štefana Lapajnet, zakar mu bodi presrečna hvala!

Koncert.

V veliki dvorani »Narodnega hotela« je bil zvečer ob 8. uri koncert, ki ga je priredilo »Učiteljsko društvo za postojnski šolski okraj« s prijaznim sodelovanjem slavnega postojnskega salonskega orkestra in mešanega zbora pod vodstvom kapelnika g. L. Kubište. Vzpored je obsežal te-le točke: 1. Iv. pl. Zajc: »Boazijska čarovnica«, overtura. 2. C. M. Ziehrer: »Potpourri« iz operete »Landstreicher«. 3. Hauser: »Rapsodija«, solo za gosli. 4. Dr. G. Ipavic: »Poročni zvon«, mešani zbor. 5. L. Kubišta: »Spomini na Slavjanskega«. 6. G. Verdi: »Fantazija« iz opere »Trubadour«. 7. St. Mokranjac: »Srbske narodne pesmi«. Drugi šopek. 8. L. Kubišta: »Pomladno jutro na Soviču«, idila. 9. F. Wagner: »Tirolski drvarji«, koračnica.

Odlično občinstvo, ki je napolnilo dvorano do zadnjega prostorčka, je bilo ob izvajanju posameznih točk naravnost presenečeno. Navdušeni aplavzi so rasli od točke do točke in so mestoma zakipeli v toliko viharo odobravanje, da so morali koncertantje ponoviti mnogotero točko izbranega vzporeda. Glasbeno izobraženo učiteljstvo je izreklo soglasno sodbo, da stoje tako izvajanja orkestra kakor izvajanja pevskega zbora na višini popolnosti, zato je treba orkestru in zboru, zlasti pa njiju izbornemu kapelniku - komponistu od srca čestitati. Izvzemši ob zborovanju »Zaveze« v Ljubljani l. 1898. niso čuli »Zavezniki« pri svojih skupščinah še tako krasno uspelega koncerta, ki lahko kljubuje vsaki, še tako strogi kritiki. Ta koncert je bil prekrasen, poetičsko vznosit zaključek impozantnega letošnjega »Zavezinega« zborovanja. Glasil se nam je kot godba veselejših, bodočih dni! Hvala vsem za resnično umetniški užitek!

Odhod.

Po koncertu so se začeli razhajati skupščinarji. Nekaj jih je odpotovalo v Trst, drugi so odšli na svoje domove.

V odgovor „Domovini“.

V letošnjih velikonočnih počitnicah je zborovala v Celju spodnještajerska učiteljska »Zveza«. Kmalu po tem zborovanju je »Učiteljski Tovariš« grajal v članku »Rezek odmev« po zborovanju spodnještajerske učiteljske »Zveze« malobrižnost štajerskih politikov do pravega narodno-kulturnega stremljenja učiteljstva. Tamkaj so navedena fakta, ki jih »Domovina« ne more ovreči in od katerih se tudi prav previdno odстранjuje. Resnica je namreč, da se ni udeležila zborovanja vsega spodnještajerskega učiteljstva ne ena oseba posvetne inteligence, ne eden poročevalec štajerskih slovenskih listov, ki niso prinesli do danes tudi ne ene črtice o tem zborovanju. Ta do skrajnosti stvaren članek v »U. T.«, v katerem se navajajo le edino gola fakta, je spravil »Domovino«, oziroma njenega člankarja iz ravnotežja. Da je »Domovine« člankar nervozen, to na hip ugame tisti, ki ga je le za trenotek videl. Da so pa njegovi živci tako oslabei, nismo mislili. Smili se nam »Domovina«, ki mora v zadnjem času prenašati precej člankarjeve nervoznosti. Čeravno je ona nedolžna, vendar moramo z njo obračunati.

Človek skoro svojim lastnim očem ne bi mogel verjeti, da je to res prijavilo glasilo »narodne stranke«. Naravnost sapo človeku jemlje, ako pozna razmere in vendar tu čita kako oblastno sklepajo gospodje, vse učiteljstvo bojkotirati in zoper njega organ ščuvati, akoravno morajo uvideti, da s tem smešijo le same sebe.

Človek bi pričakoval od »Domovine«, da bo stvarno zavračala članek v »U. T.«. Toda motiš se, skromna duša! Ovrгла ni ne enega dejstva, ampak prav sofistično zavijala in besno napadala vse štajersko učiteljstvo. To je nerazumno od glasila »narodne stranke«! Resnica bode v oči. Ako pribijemo dejstva, ki jih ne more nihče ovreči, se jih prav komodno izogiblje. Lepo pa je, kako izkuša »Domovina« to, kar je sama zakrivila, zvaliti na druga ramena. Zato pa ostane pribito vse do pičice, kar je poročal »U. T.«. Zavrtni moramo »niti burno, niti žaljivo, niti malenkostno napadanje« »Domovine«. Žal nam je, da je prišlo tako daleč. Vendar sveta naša dolžnost in naša čast zahteva, da ovržemo nepremišljeni napad na vse slovensko štajersko učiteljstvo.

Saj je vendar očitno in vsak šolar ljudske šole bi moral izpredvideti, da je tiskovna napaka: »Pričakovati je bilo, da bo »vsa« (mesto: vsaj) »Domovina« zastopana, ko je imela zborovanje pred pragom«. Še malenkostneje je pa, če se ta kost gloda skozi polovico članka. Tu uvidimo, kaj je namen. —

Žaljivo je, cenjena »Domovina«, če praviš, da bojkotiramo vso narodno stranko. Mi radostno in lojalno priznavamo, da deluje narodno-napredna stranka prav uspešno — žal, le po majhnem številu — mož. Da, slovensko učiteljstvo jih prav dobro pozna te može, a jih tudi čisla in spoštuje. To smo vedno upoštevali in hočemo tudi v bodoče storiti. Izkušnja človeka izuči. Nas je dovedla do prepričanja, da nam bo v bodoče upoštevati le one, ki upoštevajo tudi naše delo.

Naše glavno torišče je šola, t. j. vzgoja in pouk naše mladine; a to delo se — oprosti, cenjena »Domovina« — mnogo premalo ceni od marsikateri strani, in to zaradi tega, ker to delo premalo poznajo.

Burno se izpodtika »Domovina« nad tem, ko pravi »U. T.«, kako znajo ceniti veliki narodi svoje učiteljstvo. Pravi, da je to v nas Slovencih nemogoče, ker nas je pre-

malo. Tembolj bi se morali oprijeti učiteljstva, ker nas je malo.

Nespametno in nepremišljeno je, ko pravi, da bo tudi nadalje absolutistično hodila pot v šolskih vprašanjih. Kaj ne, vsak sme hvaliti in grajati postopanje v šolskih zadevah — učiteljstvo, ti pa molči?!

Kar se tiče bojkotiranja »Narodnega doma«, naj bo za danes to dovolj: Ako drago, lahko javno povemo, zakaj ga bojkotujemo, zakaj se odtezamo delu izven našega delokroga. Žalostno dovolj, če se poklicani faktorji ne pobrigajo toliko, da bi prišli resnici na sled in napravili konec žalostnim razmeram.

Končujemo z zlatimi besedami »Domovine«: »Podpore je potreben narod in tega složno podpirajmo, ker bomo v tem slučaju želi vsi skupaj najlepše plačilo: zavest storjene dolžnosti«. Iz tega sledi, da bi bila ta polemika »Domovine« z učiteljstvom slov. Štajerja izostala, ako bi bilo slavno uredništvo »Domovine« izpolnilo svojo časnikarsko dolžnost. Saj iz Rotovžkih ulic v Nove ulice ni sibirski daljava.

Kdor izpolnjuje svoje dolžnosti, temu se ni treba zvijati ter iskati izgovorov po vseh kotih. Slavno uredništvo naj izvoli samo dokazati, da je »U. T.« v svojem članku poročal neresnico, potem se radi uklonimo. Predbacivati komu, da pljuje v svoj obraz, je tudi lahko; a izderite prej bruno iz svojega očesa, potem smete šele gledati pred naš prag, kjer pa bomo pometali sami. —

Dela se ne strašimo, tlačanili pa vam ne bomo!

Stanovsko zavedno narodno učiteljstvo se ne boji boja za resnico in prosveto.

»Domovina« zaključuje: »Terorizirati pa ne!« Prav pravi, zakaj kdor resno in vztrajno dela za pravi blagor in napredek naroda posebej, in človeštva sploh, ne terorizuje in se ne da terorizovati.

Opomba uredništva: Želimo, da bi bila s tem ta pravda dognana. »Domovina« naj popravi, kar je zakrivila, in potem bodi mir!

Kritikujoči glasovi.

K našemu ljudsko-šolskemu vprašanju. »Omladina«, glasilo narodno-radikalnega dijaštva, je priobčila v zadnji svoji številki z dne 1. t. m. pod gorenjim naslovom tale članek:

Čitali smo poročilo o zadnji skupščini jugoslovanske učiteljske »Zaveze« v Postojni. Nekam mešane občutke smo imeli, ko smo brali, kako je »Zavezin« tajnik z navdušenjem in upravičenim ponosom omenjal uspešno delovanje različnih organizacij. Osupnilo nas je nepričakovano visoko število različnih dobrotvornih ustanov in društev. Občudovali smo žilavost in silno življensko energijo slovenskega učiteljstva, ki se na tako krasen način javlja v teh dobro zasnovanih podjetjih. Imponirala nam je globoka stanovska zavednost, ki prešinja naše učiteljstvo. Pri tem se pa nismo mogli ubraniti misli, da morajo biti pač prežalostne razmere, v katerih živi slovenski učitelj, in silen njih pritisk, da si potom samopomoči v tolikih organizacijah išče vsaj delno olajšanje svojega položaja. Ideja samopomoči, ki je tako mogočno vzklikla v učiteljskih organizacijah, nam je pa jasen dokaz, da navzlic vsem trditvam učiteljstvo v boju za svoje interese vendar ni

našlo v vodilnih krogih naroda zadostne opore, in da tudi ostala inteligencija ne sodeluje z njim v toliki meri, kakor to čujemo v navdušenih, premnogokrat od političnih interesov diktiranih govorih.

Mnogo se govori o silnem napredku, ki ga je napravilo naše ljudsko šolstvo v zadnjem desetletju. Naj se nam ne zameri! Nimamo namena, da bi komu kratili njegove zasluge, vendar pa menimo, da nimamo Slovenci preveč povoda sklicevati se na uspehe na ljudskošolskem polju. Poglejmo statistiko in takoj vidimo, da je na n. pr. na Kranjskem še vedno 15.000 t. j. 16% vseh šoloobveznih otrok brez ljudskošolskega pouka, in da pride na eno učiteljsko osebo največ otrok v vsi Avstriji, namreč 72 (za nami pride takoj Galicija z 59 otroki na eno učiteljsko osebo.*) Priznati se mora, da pri tako kričečih razmerah, in naj si bo učiteljski material še tako izboren, na kake redne uspehe našega ljudskega šolstva ne moremo verjeti. Čula se je posebno v zadnjem času marsikatera važna in tehtna beseda o reformi in izpopolnjenju naših ljudskih šol. Brezdvomno bo večina teh reformatoričnih nasvetov plodonosno vplivala na razvoj našega ljudskega šolstva, ali pravo praktično vrednost bodo zadoobili šele tedaj, ko se povoljno reši ono kardinalno vprašanje, ki ima sicer zgolj ekonomski značaj, ki pa najbolj zavira povoljen razvoj našega ljudskega šolstva, vprašanje učiteljskih plač. Oupravičenosti gmotnih zahtev učiteljstva se nam ne zdi potrebno razpravljati, ker je to itak že nešteto krat dognana stvar. Naše skromno mnenje je le: Dokler se ne osigura učiteljstvu toliki eksistenčni minimum, da bo lahko konkuriralo z drugimi stanovi, ki zahtevajo toliko študij in toliko delovanja, dotlej se ne more niti misliti na kak trajen uspeh prepotrebnih ljudsko-šolskih reform. Dejstvo je, ki se ne da izpodbiti, da se učiteljski kandidatje v čimdalje večji meri obračajo k drugim bolje plačanim stanovom, tako da imamo že precejšnje pomanjkanje moških učiteljskih oseb, ki preti v doglednem času postati še občutnejše. Posledice teh nezdravih razmer: neoddana učiteljska mesta, zaradi tega preobloženje ostalih učiteljskih oseb, minimalni pedagoški uspehi, mnogo otrok pa sploh brez vsakega pouka. Da je škoda, ki jo trpi narod z avtoriteto tega, ogromna, je evidentno. Radikalna remedura je v tem oziru nujno potrebna. Toda kje dobiti sredstva? Predlagati zvišanje davkov, kar je v tem slučaju skoro neizogibno, to je silno nepopularna stvar. Lahko bi se sicer sklicevali na slavnega Gladstonea, ki je trdil, da so izdatki za šolske potrebščine najsijajnejše investiran kapital. Primerjajmo samo, koliko se v drugih avstrijskih kronovinah v ta namen žrtvuje. Povprečno v Avstriji je 36% vseh deželnih dohodkov v bogati Češki, kjer je ljudsko šolstvo jako lepo razvito, celih 43%, še celo v ubožni Dalmaciji je 31% vseh deželnih dohodkov odločenih v šolske namene. Na Kranjskem seveda samo 20%. V najhujšem slučaju bi torej tudi lahko kako drugo postojanko iz našega proračuna eliminirali, ki ima luksurjoznější značaj nego postojanka za šolske potrebščine, ki je med vsemi najvažnejša.

Kot naravni posrednik kulture med najširšimi masami naroda tvori učiteljstvo takorekoč ogelni kamen, na katerega se bo morala opreti ideja ljudske izobrazbe. V lastnem interesu vseh nas akademikov, ki se borimo za to idejo, je

torej izboljšanje gmotnega stanja našega učiteljstva, utrjenje njegove pozicije, ker se bodo na ta način našim glavnim sodelavcem silovito pomnožile njih delavne sile, pa tudi njih duševna agilnost, katero siromaštvo sedaj naravnost ubija. Polje ljudske izobrazbe je ono, kjer je možno vsi ostali inteligenci najintenzivnejše sodelovanje z učiteljstvom. Skupni interesi, edina realna podlaga vsakega združenja, ustvarili bodo med njo in učiteljstvom resnično in ne samo namišljeno vez v občno korist in blagor.

Kakor smo že omenjali, zahteva naš eminentno narodni interes, da se tudi na polju ljudskega šolstva povzdignemo ne oni nivo, kakor so ga dosegli drugi kulturni narodi. Na ta način se bo tisoče in tisoče Slovencev, ki so bili dosedaj zaradi neizobraženosti v narodnem oziru indiferentna masa, samo objekt, ki je služil tujcem v najhujše izkoriščanje, pridobilo kulturi in Slovenstvu. To bo že samo na sebi krasen uspeh in ekvivalent za vse naše žrtve in naj si bodo še tako velike.

Dostavek našega uredništva: V svojem listu smo v zadnjem času že opetovano govorili o »reformatoričnih nasvetih«, ki jih omenja tudi gorenji članek. Svoje stališče smo precizovali tako jasno in določno, da smo si zaradi teh odkritih besed nakopali mnogo smrtnega sovraštva. Jasno je, da smo tu zaigrali interese posameznikov, a morali smo govoriti tako, ker je naš glas glas celokupnosti, odmev tlačenega, izkoriščanega in neplačanega stanu! Ker poznamo tiste, ki so nam poverili list, da izražamo po njem nezakrinkano in odločno mišljenje in zahteve stotin in stotin modernih sužnjev, se še nismo nikoli pokesali dosedanjega svojega nastopanja, nego smo ponosni, da smo našli v teh žalostnih in podkupljivih časih pravih besed, ki so došle na prava mesta. Enako in nemara še odločneje se bomo zavzemali tudi v bodočnosti za pravice svojih ljudi in veseli nas, ko vidimo, da zazveni časih tudi izven naših vrst dasi pohleven, vendarle odkrit protest proti krivicam, ki ob njih izumira naš naraščaj, a stan sam umira! Žal nam je, da so ti protesti izven naših vrst tako redki in — premalo odločni. Podirajočo hišo rešijo lažje tisti, ki jih je več in ki so izven nje, nego tisti, ki se upira s fizično slabimi močmi v pokajoče tramovje nad trdno glavo. Treba je, da nas razumete!

Največji sovražnik šoli in učiteljevemu kruhu je brez dvoma — nenasitni klerikalizem. Proti tej globoki rani na našem narodnem telesu moramo združiti vsi do zadnjega vse svoje moči. Kadar ne bodo več hiše božje vrelci strankarskih političnih valov, ki preplavljajo vse slovensko ozemlje in prete uničiti vsak vzlet k solncu resnice in znanja, takrat pride učiteljstvo do boljših časov in takrat nemara končno tudi uboga šola ustreže — uradni statistiki, ki je — kakor znano — lahko najhujši kriminalist, ako se ji zdi tako prav in potrebno.

Vobče soglašamo z gorenjim člankom. Resnica je, da ima naše napredno učiteljstvo krasno organizacijo, v kateri tiči več moči, nego je še znano zunanemu svetu. Mi to moč čutimo. Pride dan, ko jo začutijo tudi drugi! Ta moč je tolika, da ni dobila še nikoli uradnega priznanja in da je marsikomu, ki je s šolstvom v tesni zvezi in z nami v vedni dotiki, do skrajnosti neprijetna in na poti!

Našo organizacijo, ki je najboljša disciplina, so rodile na eni strani skrajne potrebe, na drugi strani pa najplemenitejši nagibi. Vse, kar imamo, imamo po sebi in iz sebe tako v materialno kot moralno samopomoč. Poznejši pra-

*) Vsi tu omenjeni statistični podatki se nahajajo v »Staatswörterbuch« v poglavju »Volksschule.«

vični sodniki bodo morali priznati, da si je sedanje naše učiteljstvo, ki vedno poudarja, da je treba vsakemu napredku predvsem zdravih in trdnih tal, po vseh svojih močeh prizadevalo, da dvigne ugled svoj in ugled šolstva. Prepričano je tudi, da obrodi bogate sadove njegovo delovanje šele tistim, ki pridejo za nami, dasi ima že samo mnogo koristi od svoje organizacije. Prihajajo nam na misel besede, ki imajo veljavo za nas:

Erhebet euch mit kühnem Flügel
hoch über euren Zeitenlauf!
Fern dämmre schon in euerem Spiegel
das kommende Jahrhundert auf!

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Slovenska Šolska Matica. Iz odboro ve se je dne 29. maja 1904:

1. G. predsednik H. Schreiner čestita v odborovem imenu g. Bežku k njegovemu imenovanju ravnateljem c. kr. učiteljskega v Kopru in ga prosi, naj tudi na novem mestu deluje v prid Matice. G. ravnatelj rad obljubi svojo nadaljnjo pomoč.

2. Letošnje knjige, vsaka v 2500 izvodih, se oddajo na podlagi razpisanega natečaja in došli pismenih ponudb sledečim tiskarnam: Pedagoški Letopis Jos. Blasnika naslednikom v Ljubljani, Učne slike, II. del, 2. snopič, Drag. Hribarju v Ljubljani, Realna knjižnica, 4. snopič, Antonu Slatnarju v Kamniku.

3. P. n. poverjeniki in društveniki se opozarjajo na § 7. društvenih pravil, po katerem plačujejo stroške za pošiljanje knjig društveniki sami; zato naj gg. poverjeniki poterjajo svoje nastale stroške od svojih članov.

4. Za mesto Gorico prevzame znanprej poverjenišvo g. nadzornik Fr. Finžgar, za Pazin pa g. Josip Bačić, ravnojoči učitelj c. kr. pripravnice v Pazinu.

5. Gg. poverjeniki dobe letos Letopis vezan.

O tej priliki se vabijo p. n. poverjeniki in društveniki, da pošljejo kar najbrže letošnje članarino (à 4 K) odboru, ker se začno knjige v kratkem tiskati. — Pričakovati je, da se število članov tudi letos pomnoži. Odbor.

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja je imelo letošnje drugo zborovanje v zvezi z občnim zborom dne 26. maja v Vel. Laščah. — 1. Predsednik St. Tomšič došle s toplimi besedami pozdravi ter obžaluje, da se v kljub lepemu vremenu in ugodni železniški zvezi ni zbrala niti polovica članov. Nadalje pove na kratko vsebino in način rešitve dopisov, dospelih na društvo.

Tovariš Gregorač pripomni k njegovemu govoru, da se zlasti nekatere učiteljice prezirljivo vedejo napram društvu in kaj rade zapuščajo stanovsko zastavo.

2. Tajnik F. Štefančič poroča o društvenem delovanju v preteklem letu. Z veseljem konstatuje, da je bilo društvo z ozirom na majhno število članov in v primeri z drugimi društvi v naši deželi — dovolj agilno. Imelo je tri zborovanja: 2 v Ribnici, 1 v Dolenji vasi. Kot poročevalci so nastopili 4 tovariši. Prvi (J. Zupančič) je govoril o praktični uporabi formalnih stopenj ter o merjenju in deljenju na nižji stopnji. Drugi (V. Engelman) je imel praktičen nastop iz računstva. F. Štefančič je kot tretji poročevalac pod naslovom »Tretja formalna stopnja in naše stanje« v ironično-sarkastičnem tonu označeval lastnosti nekaterih našo usodo odločujočih faktorjev, opisoval »velike« skrbi deželnih očetov (zlasti, kar je bolj črnih) za naš ugled, naše dušno in telesno zdravje, za naše želodce, naše otroke itd. ter končno rekel, da ostane spomin nanje neizbrisen in da bomo po njih žalovali, kakor je žalovala na grobu svojega moža ona Belokranjica, ki je vzdihnila: »O, lepi moj Janez, koliko lažje bi te pozabila, da si me vsaj enkrat v življenju

tepel!« Na sličen način je na tretjem zborovanju tovariš St. Legat govoril o vsakovrstnih šolskih zadevah, o paragrafi, nadutih c. kr. šolskih nadzornikih in sploh slikal učitelja kot »ein Mädchen für alles.«

Oduševljeno odobravanje koncem vsakega predavanja je glasno pričalo, da so gg. poročevalci v polni meri storili svojo dolžnost.

Nadalje omenja impozantnega učiteljskega shoda dne 8. aprila pr. l. v Ljubljani, obsodbe obstrukcije v deželnem zboru potom predsedništva, potem zahvale, ki se je izrekla uredniku g. Eng. Ganglu ter končno izreka željo, da bi društveniki številneje prihajali k zborovanjem, ker čim manjše je društvo, toliko večja dolžnost je vsakega člana, da se redno udeležuje društvenega gibanja. Le potem bodo imeli referentje veselje do vestne priprave za svoja predavanja in le potem utegne društvo še delavnejše postati. Saj se vendar na shodih izobrazujemo, si večamo stanovsko zavest, okrepimo prijateljske in kolegialne vezi, predvsem pa moramo kazati življensko moč, ker je le-te nam in vsem tovarišem po kmetih v odpravo neznošnih gmotnih razmer nujno potreba.

3. Ker ni blagajničarica navzoča, pregledata gospodična L. Tomšič in Fr. Mlakar račune ter jih najdeta v redu. Društvo ima v poštni hranilnici 86 K, v blagajnici pa 6 K 82 h gotovine; torej imetja 92 K 82 h.

4. Glede volitve novega odbora ostane pri starem; le na mesto gospe Kobler-Fleš se izvoli gđ. A. Šuflaj.

Odbor se je po zborovanju sestavil tako-le: St. Tomšič, predsednik; Fr. Gregorač, njegov namestnik; F. Štefančič, tajnik; A. Šuflaj, blagajničarica; A. Cvar, odbornik.

5. Predlogi. a) Tajnikov predlog, da društvo pristopi kot član k »posojilnici in hranilnici učitelj. konvikta« se soglasno sprejme. — b) O predlogu V. Engelmana — da naj društvo deluje nato, da se seje krajnih šolskih svetov ne bodo smele sklicevati ob nedeljah ali praznikih, zlasti popoldne ne, kakor se to redno v Dobropoljah godi — se vname daljša debata, v katero so posegli: F. Gregorač, St. Legat, St. Tomšič, V. Engelman itd. Naposled se sklone: Predsedništvo naj se obrne do »Slov. učitelj. društva v Ljubljani« s prošnjo, da blagovoli pri c. kr. dež. šol. svetu izposlovati odlok, s katerim bi se odpravile omenjene seje. c) Na predlog tov. Gregorača bo tretje let. zborovanje tretji četrtek v mesecu septembru. Poročal bo tovariš Fr. Mlakar o gojenju narodnega čuvstva v šoli in družabnem življenju.

6. Nato čita V. Engelman od gđ. A. Šuflaj vrlo dobro sestavljeni referat »Krompirjevec«, ki pride na dnevni red let. okr. učit. konference. Vsi formulirani stavki se z malimi izpremembami sprejmo.

7. Po končanem vzporodu smo bili v gostilnici g. Fr. Grebenca izvrstno in po nizki ceni postreženi. Počastil je nas gosp. svetnik D. Šuflaj, kateremu je F. Gregorač z lepimi besedami napil kot velikemu prijatelju učiteljstva. Čast njemu in vsem, ki imajo enako naklonjenost do nas!

Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj priredi v nedeljo dne 12. junija t. l. izlet na Slatino-Rogatec, kjer se udeleži 30letnice »Šmarsko-rogaškega uč. društva« kot gost. — Odhod z lok. vlakom zjutraj iz Celja ob 1/2 8 uri, odhod iz Slatine ob 3/4 na 8. zvečer, dohod v Celje po 1/2 10 uri zvečer.

Tovariši in tovarišice, pokažimo s svojo številno udeležbo svojo solidarnost. Odbor.

Učiteljsko društvo za svetolenartski okraj zboruje v nedeljo 12. junija 1904 v Sv. Lenartu v Sl. gor. ob 11. uri dopoldne s sledečim vzporodom: 1. Zapisnik. 2. Predavanje g. dr. J. Bezjaka, c. kr. okr. šolsk. nadz. 3. Slučajnosti. Po zborovanju skupen obed v gostilnici g. Poliča. Gostje dobrodošli.

K prav obilni udeležbi najvljudnejše vabi vse učiteljstvo svetolenartskega okraja in sosednih okrajev odbor.

Savinsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek dne 16. junija t. l. ob 2. uri popoldne na Polzeli s sledečim dnevnim redom: 1. čitanje zapisnika; 2. poročilo delegatov »Zveze spodnještaj. učit. društev« in »Zaveze jugosl. avstr. učit. društev«; 3. poročilo odbornikov in vpisovanje novih članov; 4. volitve novega odbora.

Potem bo zborovanje »Sav. čebelarskega društva« s predavanjem g. Antona Farčnika »O ravnanju z roji in odjemavanju strdi.

Anton Farčnik,
t. č. predsednik.

Književnost in umetnost.

„Zvonček“ prinaša v 6. številki to-le izbrano vsebino: 1. Vztočna pravljica. Fran Žgur. Pesem. 2. Pretkana Zinka. M. K. Pesem. 3. Ribič Vid. F. Ločniškar. Pesem. 4. Veselja glas. Strninski. Pesem. 5. Kdo bo nosil šolsko zastavo na Telovo? Fran Voglar. Pesem. 6. Kadar gori danica ... Simon Palček. Pesem. 7. Ugodna pomota. Ivo Trošt. Povest s podobo. 8. Tat. F. G. Hrastničan. Gledališka igra v dveh dejanjih. 9. Brada, usta in nos. E. Gangl. Basen. 10. Dve smreki. E. Gangl. Basen. 11. Dve smrti. E. Gangl. Bajka. 12. Vijolica. E. Gangl. Basen. 13. Mrtva kopriva. E. Gangl. Legenda. 14. Orehova vejica. L. N. Tolstoj. Bajka. 15. Zaklad smo šli iskat. C. Jor. Povest. 16. Žejni bratci. Podoba. 17. Ga-ga. C. Golar. Pesem. 18. Pouk in zabava. Mladi risar in slikar. Vojteh Sič. — † Konrad Črnologar (s podobo). — Čuden bolnik. — Kako se zdravijo živali. — Živali in dež. — Velikanova hrana. — Jed in pijača. — Besedna naloga. Anica. — Rešitev.

Lepopisne vaje. Navodilo za pisanje brez lineature. Sestavljen Janez Levec. I. zvezek. Založba Ig. pl. Kleinmayra & Fed. Bamberg v Ljubljani. Cena 2 K, po pošti 10 h več. — Te »Lepopisne vaje« so sestavljene po naročilu c. kr. mestnega šolskega sveta ljubljanskega. Mestno učiteljstvo jih je odobrilo v treh anketah; podrobni učni načrt za osem-razredne ljudske šole sta odobrila tudi okrajna učiteljska konferenca in c. kr. deželni šolski svet. Ta zvezek je namenjen osobito prvemu in drugemu razredu, a uporabljati se da tudi na višjih stopnjah, ker so pisni elementi povsod eni in isti. Pozna se, da je sestavila te »Lepopisne vaje« spretna roka znanega veččaka. Brez dvoma bo jasno in okusno sestavljena knjiga izborna služila onemu učiteljstvu, ki poučuje pisanje brez lineature. Gosp. Janezu Levcu smo hvaležni za njegov naporni trud. Dobri sadovi, ki jih prinese, mu naj bodo plačilo zanj!

Mali konduktor, obsegajoč železniške in poštne zveze južnih pokrajin. Veljaven od 1. junija do konca oktobra 1904. Založil Jernej Bahovec v Ljubljani, trgovina s papirjem. Cena 30 h, po pošti 35 h. Priporočamo!

Vestnik.

„Učiteljski konvikt“. Kranjsko: G. Ulrik Konjar, učitelj v Motniku, na knj. kr. podr. št. 110 nabral 6.5 K, gdč. M. Schescharg, učiteljica na Viču, na knj. kr. podr. št. 253 nabrala 3.90 K. »Učiteljsko društvo za postojnski šolski okraj« 60.2 K kot čisti dohodek koncerta, prirejenega povodom »Zavezinega zborovanja v Postojni. J. Dimnik, blagajnik.

Kolekta poštnih znamk je nesla konviktu že 200 K. Tu pač lahko rečemo: »Zrno do zrna...« Zadnji čas sta došli blagajniku dve prav lepi zbirki iz Starega trga pri Ložu in iz Mirne peči. V Starem trgu so se posebno odlikovali gg. notar Korber, okr. sodnik Pellegrini, Mlekuž, Žagar, Benčina, dr. Neuberger, gospe Peče i. dr. Hvala jim! Na tej kolekti je bilo zapisano tudi ime prerano umrlega prijatelja in tovariša Rudolfa Piša iz Cerknice. Pokojnik je bil posebno vnet za »konvikt« ter je že prejšnja leta lepe novce nabral za učiteljske sirote; njegovo ime bo ostalo z velikimi črkami zapisano v zgodovini »Učiteljskega konvikta«. Blag mu

spomin! — V Mirni peči sta si pa s poslano kolekto pridobila zaslug č. gospe nadučitelj Požarjeva in Zvončkovim bralcem znani učitelj-pesnik Ločniškar, kateri je napisal na kolekto te-le posnemanja vredne besede: »Ko bi vsakdo kronco dal, bi blagajnik se smejal«. In prav ima mladi naš tovariš, katerega in pa posebej še č. gospe nadučitelja Požarja dajemo v zgled in posnemanje mladim našim tovarišem in učiteljskim soprogam. Ta kolekta je krožila po raznih krajih novomeškega okraja, a največ se je nabralo v revni, 28 hiš broječi Mirni peči; zato so resnične besede, katere je napisal g. nadučitelj Požar na kolekto in sicer: »Sicer je revna Mirna peč, a vendar dala je največ«. Zivili vsi darovalci in nasledniki! —mn—

Rezervni fond. Ivan Bernot, učitelj v Ljubljani 10 K; Jos. Ažman, nadučitelj na Breznici: Stava med gg. Č. in A. in dar nekaterih učiteljev na Blejski Dobravi dne 29. majnika, 3.70 K.

† **Jos. Cimerman.** Dne 17. maja t. l. je umrl Josip Cimerman, učiteljski kandidat (I.) v Ljubljani, stanujoč v Šiški. Pokojnik je bil vseskozi vzor slovenskega dijaka. Veselje do glasbe in pa delovati za naš narod kot učitelj ga je dovedlo do vstopa na učiteljske. Bil je napram svojim tovarišem zvest kolega — ponos svojih učiteljev — profesorjev, vsem simpatičen. V boju s smrtjo je še sporočal po svoji materi, stoječi ob smrtni postelji, najiskreneje pozdrave svojim tovarišem, zahvaljeval svoje učitelje. Smrt, jetika, mu je mahoma uničila vse njegove vzvišene smotre. Ves zavod stoji žalosten ob njegovem grobu. R. in p.l

Zahvala. Podpisana se zahvaljuje slavnemu društvu »Jubilejska Samopomoč« za izdatno in hitro podporo o bridki nepričakovani izgubi svojega dne 22. majnika 1904 nagloma preminulega soproga g. Rudolfa Piša, učitelja v Cerknici, v znesku 370 K — beri: tristosedemdeset kron.

Ljubljana, dne 1. junija 1904.

Klementina Piš,
učiteljeva vdova.

Človekoljubno bi bilo, da ne uporabljajo v discipliniranju najtrših sredstev in to kar brez disciplinarne preiskave. Pomirjajoče in blažilno bi to vplivalo na ves naš ustroj in bi se harmonično vjemalo z vzgojevalno-nravno nalogo učiteljskega zvanja ter nam zbuja nado, da vendarle še tli tuintam iskrica dobrohotnosti in humanitete. Za danes ne navajamo nobenega konkretnega slučaja, a samo poudarjamo, da mora biti bridko za vsakega človeka, ki ga nepričakovano udari težka roka. Saj smo vsi ljudje in vsi grešniki!

Povsod učitelj! V nedeljo dne 5. t. m. je praznovalo pevsko društvo »Slavec« dvajsetletnico svojega obstanka. Veselice na Koslerjevem vrtu v Ljubljani se je udeležilo tudi več drugih pevskih društev. Pevce »Slavca« je vodil učitelj Pavel Gorjup, pevce »Ljubljane« je vodil učitelj glasbe Dekleva, pevce šišenske Čitalnice je vodil učitelj Karel Javoršek, pevce šentvidske je vodil nadučitelj Janko Žirovnik. Prej je bil »Slavcu« mnogo let pevovodja učitelj Srečko Stegnar. Ali ne govori to dovolj? Kjer delajo za izobrazbo in probujo naroda — povsod je učitelj! Povejte, kateri stan je še temu enak?

Šolska reforma na Ogrskem. Naučni minister pl. Berzeviczy je sklical enketo zaradi reforme ljudskošolskega pouka, kakršnega si želi vlada. V prvi vrsti hoče uvesti v vse šole izključno le madjarščino, a takozvane verske šole, ki jih združujejo občine ter v njih tudi določujejo poučni jezik, se morajo odpraviti. Proti nameri se je izrekel zastopnik katoliške cerkve, še bolj odločno pa romunski metropolit, ki je obžaloval, da vlada pri reformi ljudskega pouka ne stremi po splošni naobrazbi, temveč po razširjanju madjarščine. Anketa je govorniku hrupno ugovarjala ter mu grozila, da ga vrže iz dvorane.

Šole in zadnji požar v Čikagi. »Gasilec«, ki ga spretno ureja za slovensko gasilstvo velezaslužni g. nadučitelj Fr. Ks. Trošt, piše: Čitaje poročilo o groznem požaru gledišča v Čikagi se nam je vsiljevala misel, kake posledice bi imel požar, če bi nastal v kaki šoli naših večjih mest. Pomislimo, kaka panika bi nastala med otroki in kako strašni

bi bili nje nasledki, zakaj po nekaterih šolah je 300 do 500 in še več otrok v starosti 6 do 14 let. V resnem slučaju se morejo ti rešiti le po eni sami poti, po stopnicah. Novejša šolska poslopja so manj nevarna, ker imajo le dve nadstropji, široke svetle hodnike in stopnice. Trinadstropna šolska poslopja naj se ne zidajo, ali kjer taka obstoje, naj bodo v tretjem nadstropju pisarna, konferenčna soba i. t. d., ne pa učilnice. Po nekaterih šolah so pa hodniki z omarami napolnjeni, ki vzamejo mnogo prostora, kar bi utegnili v resnem slučaju ovirati učence, da se ne bi mogli rešiti, ker bi bila gneča prevelika. Šole, ki so nastanjene v hišah, ki jim ni bil nikdar namen, da služijo kot učilišča, so v slučaju požara najbolj opasne. Denimo, da bukne kje požar v kaki šoli, kar je prav lahko mogoče, potem bi se vseeno dala odvrniti večja nesreča, tako da bi taka katastrofa zahtevala nikakih ali le prav neznatnih človeških žrtev, ako učitelja ne zapusti hladnokrvnost v kritičnem trenutku. Saj so otroci učitelju vdani in pokorni, slušajo vsako njegovo povelje in mu je torej lahka stvar, otroke iz šolskega poslopja na prosto ven peljati in to v popolnem redu. Učitelji naj bi se v tem vadili, otroke iz šol na prosto ven peljati, kar se lahko zgodi brez vsakega hrupa; na ta način bi jih pripravili za slučaj, da res pride do katastrofe, in bi v takem slučaju bili tudi bolj pogumni in zaupljivi. Naše šolske oblasti naj bi prav storile, ako tudi take vaje zaukažejo, saj so potrebne, in stremiti moramo za tem, da niti en otrok ne izgubi v slučaju požara svojega življenja.

Dva odlična pisatelja na rusko-japonskem bojišču. Kakor poročajo iz Petrograda, je sloveči ruski pisatelj A. Čehov odpotoval na Daljni Vzhod kot prostovoljno prijavljeni zdravnik v rezervi. Nadalje poročajo, da odpotuje na bojišče tudi poljski pisatelj Henrik Sienkiewicz, ki se je šele nedavno tretjič oženil. Oba pisatelja imata namen, nabrati gradiva za serije pripovedi o dogodkih na bojišču. Sienkiewicz pride kmalu v Petrograd, da si izposluje pri vojnem ministrstvu potrebna pooblastila in priporočila.

Ženske — duhovniki. Zedinjene države imajo med kongregacionisti pravilno nameščenih 53 ženskih duhovnikov, izmed katerih jih je 45 omoženih. Razen teh ima še 18 žensk pravico pridigovati. Najbolj sloveča ameriška pridigarica je Ami Shaw, ki jo povabijo Berlinci k mednarodnemu ženskemu kongresu, da bo pridigovala v ondotni ameriški cerkvi.

Listnica uredništva.

Zadnjič in danes nam je vzelo poročilo o zadnjem »Zavezinem« zborovanju toliko prostora, da smo morali v klub priloge odložiti več stvari. Prosimo oprostjenja! — **Janko Leban v Trebelnem.** Na Vašo prošnjo izjavljamo, da niste Vi »Liga + 1«.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 800.

Kranjsko.

Na štirirazrednici v Cerknici je popolniti izpraznjeno mesto učitelja s postavnimi dohodki in prostim stanovanjem.

Moški prosilci naj vlagajo svoje prošnje semkaj do dne 28. junija 1904.

C. kr. okr. šolski svet v Logatcu, dne 27. maja 1904.

Št. 1096.

Na štirirazrednici v Senožečah je eno mesto učitelja stalno popolniti.

Moški prosilci naj vlagajo svoje prošnje semkaj do dne 1. julija 1904.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 30. maja 1904.

Št. 506.

Na enorazredni ljudski šoli v Št. Gotardu je stalno oddati mesto učitelja-voditelja.

Prošnje je poslati službenim potom tukajšnjemu uradu do 4. julija 1904.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 3. junija 1904.

Št. 1086.

Na enorazrednici v Trnju je učno mesto popolniti. Prošnje so vlagati semkaj do dne 1. julija 1904.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 30. maja 1904.

Št. 496.

Mesto učitelja-voditelja na enorazredni ljudski šoli na Homcu se zopet razpiše v stalno nameščenje s pristavkom, da prošnje po prvem razpisu ostanejo v veljavi tudi pri zopetnem razpisu.

Nove prošnje je poslati tukajšnjemu uradu do 4. julija 1904.

C. kr. okr. šolski svet v Kamniku, dne 3. junija 1904.

Ravnokar je izšlo:

Lepopisne vaje.

Navodilo za pisanje brez lineature. Sestavil
Janez Levec.

I. zvezek 4⁰ cena K 2.— po pošti 10 h več.

**Jg. pl. Kleinmayr & Fed. Bambergova založna
knjigarna v Ljubljani.**

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Pripravniki tečaj v Idriji.

Spisal prof. Makso Pirnat.

(Dalje.)

Lavrič Jožef (glej spredaj).

Mazek Frančišek (glej spredaj).

Muhič Frančišek, Ribnica, živi kot upokojeni učitelj v Šent Jerneju na Dolenjskem.

Podgornik Ivan, Idrija, umrl kot učitelj?

Sedej Frančišek (glej spredaj).

Slivnik Anton, Gorje, umrl kot nadučitelj na Brezovici pri Ljubljani.

Traven Jožef (glej spredaj).

Treven Ivan (glej spredaj).

Uršič Ivan, Idrija, učiteljeval v Zgornjem Tuhinju, umrl kot učitelj na Kranjskem.

1856/57.

Abram Leopold, Idrija, živi kot upokojeni nadučitelj v Gorici.

Božič Ignacij (glej spredaj).

Fajgelj Danilo (glej spredaj).

Govekar Frančisek (glej spredaj).

Hribar Jernej, Zgornji Tuhinj, umrl kot učitelj?

Jarm Ivan, Št. Lovrenec na Temenici, živi ondi kot upokojeni nadučitelj.

Kos Jernej, Idrija, umrl kot učitelj?

Lavrič Kristijan (glej spredaj).

Levičnik Jožef, Železniki, živi ondi kot nadučitelj v pokoju, odlikovan s srebrnim zaslužnim križcem.

Mavser Anton, Leskovec, umrl kot učitelj?

Mrakar Frančišek, Idrija, umrl kot učitelj?

Pettauer Tomaž, Brdo pri Podpeči, umrl kot učitelj?

Plasser Ignacij, Trbovlje, umrl kot učitelj.

Podgornik Ivan (glej spredaj).

Potočnik Martin, Sv. Lenart, učitelj-voditelj v Sori pri Medvodah.

Sedej Frančišek (glej spredaj).

Sever Frančišek, Logatec, umrl kot učitelj na Fari pri Kostelu.

Stanonik Miklavž, Stara Loka, živi kot nadučitelj v Selcih pri Železnikih.

Teršelič Ivan, Cerklje na Dolenjskem, umrl kot učitelj na Kranjskem.

Tilban Valentin, Stara Loka, umrl kot učitelj na Brezovici pri Ljubljani.

Uršič Ivan (glej spredaj).

Zore Frančišek, Šmartin v Tuhinjski dolini, živi ondi kot učitelj-voditelj.

1857/58.

Abram Leopold (glej spredaj).

Grčar Martin, Brdo pri Podpeči, umrl kot učitelj.

Gross Peter, Tržič, živi kot upokojeni nadučitelj v Zagorju.

Kogej Ivan, Idrija, umrl kot upokojeni učitelj v Idriji.

Krek Valentin, Selce, umrl kot učitelj.

Kavčič Anton, Gorje, umrl kot učitelj.

Lavrič Kristijan (glej spredaj).

Legat Andrej, Leše, umrl kot učitelj v Budanjah nad Vipavo.

Lobisser Frančišek, Srednja vas na Kočevskem, umrl kot učitelj.

Lomšek Simon, Tuhinj, učiteljeval v Krški vasi, umrl kot učitelj.

Mlakar Frančišek (glej spredaj).

Nežič Anton, Rozzo?

Petrovič Anton, Vrhnika, umrl kot učitelj na Dolgem.

Potočnik Martin (glej spredaj).

Poženel Ivan, Črni vrh, umrl kot nadučitelj na Uncu.

Sever Frančišek (glej spredaj).

Zarnik Martin, Homec, živi kot upokojeni nadučitelj v Trnovem pri Ilirski Bistrici.

1858/59.

Bernik Matej, Škofja Loka, umrl kot učitelj v Št. Vidu pri Ljubljani.

Flajšman Peter, Dol. učiteljeval v Beli cerkvi, umrl?

Jelovšek Ivan, Logatec?

Kovšca Marko, Col pri Vipavi, umrl kot nadučitelj v Kropi.

Kunšič Anton (glej spredaj).

Lobisser Anton (glej spredaj).

Poženel Ivan (glej spredaj).

Praprotnik Frančišek, Brezovica, živi kot upokojeni nadučitelj v Škofji Loki.

Pušar Andrej, Idrija?

Ravnikar Martin, Selce?

Repulus Ivan, Idrija, umrl kot učitelj glasbe v Idriji.

Škrbinec Ivan, Stranje, živi kot nadučitelj v Višnji gori.

Štepic Frančišek, Kamnik?

Velikanje Andrej, Spodnja Idrija, umrl kot učitelj.

Volc Simon, Podkoren, umrl kot učitelj na Goriškem.

1859/60.

Brus Ferdinand, Spodnja Idrija, umrl kot učitelj.

Duler Jožef, Vavta vas, učiteljeval v Črmošnjicah, umrl?

Klinar Frančišek, Jesenice, živi kot upokojeni učitelj-voditelj na Hrušici pod Ljubljano.

Lavrič Jožef (glej spredaj).

Per Ivan, Ljubljana, učiteljeval v Stari cerkvi in Srednji vasi na Kočevskem.

Repulus Ivan (glej spredaj).

Škrbinec Ivan (glej spredaj).

Štepic Frančišek (glej spredaj).

Uršič Frančišek, Idrija, živi kot nadučitelj v Voloski; sedaj je kot okrajni šolski nadzornik na dopustu.

1860/61.

Barle Ivan, Smlednik, živi kot nadučitelj v Šmihelu pri Novem mestu.

Benko Ivan, Staro selo, živi kot učitelj-voditelj v Sovodnji na Goriškem.

Cvek Frančišek, Vrhnika, umrl kot učitelj v Predvoru.

Duler Jožef (glej spredaj).

Fabjančič Frančišek, Bučka, živi ondi kot nadučitelj.

Gantar Ivan, Žiri nad Idrijo, živi kot nadučitelj na Čatežu pri Brežicah.

Klinar Frančišek (glej zgoraj).

Kosič Martin, Vodice v Istri, umrl kot učitelj.

Koželj Gregor, Tunjice, umrl kot učitelj-voditelj v Šent Gotardu pri Trojanah.

Leskovic Mihael, Hotederšica, umrl kot učitelj.

Papler Frančišek, Ovsiš, živi kot nadučitelj v Borovnici.

Pleško Frančišek, Dobrova?

Rant Martin, Martinji vrh, živi kot nadučitelj na Dobrovi pri Ljubljani.

Repulus Ivan (glej spredaj).

Štepic Frančišek (glej spredaj).

Vovk Jožef, Suhor, živi kot upokojeni učitelj v Zgoniku (pri Proseku).

(Konec.)

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jernej Bahovec**, — zaloga M. Grubbauerjevih in drugih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“, šolskih knjig in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
4. **Šeberjeva tiskarna** v Postojni, zaloga uradnih spisov itd.
5. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
6. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
7. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfvih ulicah v Ljubljani,
8. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
9. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
10. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
11. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovensko deželo v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev“.

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Idriji. Naročnino pa prejema gosp. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.